

*Бондар Л.П.
кандидат біологічних наук, доцент
Одеський державний аграрний університет
luda.bondar@i.ua*

ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЗЕЛЕНИХ НАСАДЖЕНЬ М. ОДЕСИ.

Основна проблема охорони зелених насаджень у містах та населених пунктах полягає в тому, що зелені насадження охороняються лише відомчими правилами, які не забезпечують зеленим насадженням необхідного захисту. Інший бік проблеми – недбалий догляд комунальних підприємств за деревами та неврахування зелених зон при житловій забудові [1,2].

Зміни клімату пов'язані із глобальним потеплінням уже сьогодні призвели до підвищення середньорічної температури на один градус. Періодичні посухи стали більш тривалими і сильними, температура в літні місяці нерідко піднімається до 40°C. Сильні зливи та буревії стали звичним явищем. Екологічна роль зелених насаджень в цих умовах суттєво зростає, адже лише вони здатні зменшити негативний вплив кліматичних факторів та створити більш комфортні умови для рекреації. Загальновідомо, що в тіні дерев температура повітря знижується на 2-5°C, вологість повітря підвищується на 7-15% [1]. Крім того деревні насадження зменшують швидкість вітру, загазованість та запиленість повітря. Варто підкреслити архітектурну функцію зелених насаджень, їх рекреаційне значення і декоративну роль. Отже, роль і значення міських зелених насаджень за останні роки не зменшилася, а навпаки посилилася.

Підбір культур для озеленення міських вулиць має бути таким, щоб забезпечити виконання рослинами головних функцій, зокрема створення комфортних мікрокліматичних умов, фільтрацію повітря, зменшення шумів, підвищення естетичних якостей архітектурного середовища. Підбір рослин для максимального використання їх біологічних можливостей полягає у

впровадженні рослин з великою площею фотосинтетичної поверхні та густотою їх розміщення, одночасно з високими декоративними якостями. За ступенем життєвості та життєздатності деревних рослин розроблено ряд діагностичних шкал. Для озеленення в містах використовують дерева наступних груп: I – нормально розвиваються в умовах міста без ознак пригнічення; II – нормально розвиваються, але мають дещо сповільнений рівень перебігу обмінних процесів. Озеленення території ведеться поетапно: спочатку висаджують рослини з високою стійкістю, особливо до несприятливих едафічних факторів, що утворюються з причини забруднення і переущільнення ґрунту під час будівництва: клен ясенелистий, березу, лох, робінію, карагана, горобину, ракатник, жимолость татарську, сніжноягідник, бирючину. Через певний час (5-10 років) окремі дерева і чагарники поступово усувають з території і на їх місце висаджують вже постійні, вимогливіші до ґрунтових умов і декоративні рослини, вирощені в розсаднику, – клен, гірकोкаштан, катальпу, ясен, яблуні, липи, ялиці, ялини, туї. Значна роль введенню культур, що окрім вищенаведених вимог, визначають санітарно-гігієнічні та мікрокліматичні умови міста, оскільки при продуманому розміщенні на території значно знижують забруднення повітря, ґрунту та води. Робінія, гірकोкаштан, клен, барбарис, бузок, скумпія, обліпіха поглинають з повітря значну кількість SO₂; біла тополя, бузок, лох, робінія здатні накопичувати у листі фтористі сполуки; барбарис, жимолості, лох, клен, туя стійкі до підвищення аміаку в повітрі; бірючина, клен, кінський каштан мають здатність акумулювати з повітря сполуки свинцю, що можна використовувати при озелененні дорожніх магістралей. Майже всі види дерев акумулюють на листі пил, сприяють підвищенню вологості повітря, інтенсивно знижують шум. Ялівець, ялина, сосна, тис, ірга, черемха мають високі фітонцидні і часто інсектицидні властивості.

В межах міста можна виділити зони, що характеризуються різною сукупністю ґрунтово-кліматичних умов та ступенем антропогенного навантаження. Для кожної із зон характерна своя флора, в тому числі,

дендрофлора. Класифікація міських насаджень включає насадження: загального використання, обмеженого використання і спеціального призначення. На території міста вони не утворюють єдиної мережі [3,4].

З огляду на це, дослідження сучасного стану дендрофлори міста Одеси набуває особливої актуальності.

Серед життєвих форм, якими представлені види дендрофлори міста Одеси, переважають кущі - 63%, дерева складають 35%, а ліани – 2%. У дендрофлорі міста Одеса серед життєвих форм, переважають кущі - 63%, дерева складають 35%, а ліани – 2%.

На майбутнє оптимізація дендрофлори міста повинна бути із збільшенням площі озелених територій. Необхідно збільшити кількість природно-заповідних об'єктів. А також використовувати в зелених насадженнях міста цінні інтродуковані види рослин, згідно до їх еколого-біологічних характеристик, з обов'язковим врахуванням особливостей ґрунтово-кліматичного мікрорайонування міста.

Площу зелених насаджень необхідно збільшити за рахунок вільних від забудови територій. Об'єкти внутрішньо кварталного та вуличного озеленення повинні бути огорожені для захисту від витоптування та спонтанних стоянок. Видову і внутрішньовидову різноманітність та ярусність насаджень потрібно збільшити за рахунок довговічних декоративних ліан та кущів. Асортимент для озеленення потрібно обирати з добре пристосованих до міських умов рослин відповідно до ґрунтово-кліматичного районування міста.

Стійкість рослин до несприятливих факторів навколишнього середовища підвищується за дотримання необхідних агротехнічних заходів під час садіння та догляду за рослинами. Це значною мірою покращить стан та декоративність зелених насаджень у майбутньому.

Зелені вуличні насадження міста потребують проведення в них регулярних санітарно-оздоровчих заходів, удосконалення агротехніки створення насаджень та догляду за ними з врахуванням особливостей умов місцезростання на вулицях міста.

Одночасно із здійсненням заходів з розширення різноманіття декоративних рослин у зелених насадженнях необхідно передбачити заходи з моніторингу видового складу в урбанізованому середовищі.

Література

1. Проектирование садов и парков – основные принципы композиции зеленых насаждений [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://www.bibliotekar.ru/spravochnik-49/5.htm>
2. В. П. Очеретний Т. Е. Потапова Д. М. Кузьміна В. М. Сологор. Сучасна тенденція скорочення площі зелених насаджень в світі. Науково-технічний журнал «Сучасні технології, матеріали і конструкції в будівництві», № 2, 2017, стор 69- 76.
3. Кучерявий В.П. Озеленення населених місць: підруч. /В.П. Кучерявий. Вид. 2-ге – Львів: Світ, 2008. - 456 с.
4. Бондар Л.П. Озеленення територій дошкільних навчальних закладів// Актуальні проблеми розвитку аграрної освіти і науки та підвищення ефективності агропромислового виробництва. Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції, 20-21 вересня 2018 р.- Одеса, Бондаренко М.О., 2018. – С.13-14.